אותו ואת בנו פרק חמישי חולין

[א]ואמר ר"ש בן לקיש אומר היה ר"ש פרה נפדית על גבי מערכתה אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן פרת חטאת אינה משנה [א] ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא [ב]והתנן [א]נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר אמר ר"ש בן לקיש משום רבי ינאי עגלה ערופה אינה משנה ומי אמר רבי ינאי הכי [ג]והאמר רבי ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חבריא לומר [ב]ירידתה לנחל איתן אוסרתה ואם איתא לישני כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה א"ר פנחס בריה דרב אמי אנן משמיה דרשב"ל מתנינן לה עגלה ערופה אינה משנה א"ר אשי כי הוינן בי רב פפי קשיא לן מי אמר רשב"ל הכי והא [ד]איתמר צפורי מצורע מאימתי נאסרין רבי יוחנן אמר [ג]משעת שחיטה ורשב"ל אמר משעת לקיחה ואמרינן מ"ט דרבי שמעון בן לקיש גמר קיחה קיחה מעגלה ערופה אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן עגלה ערופה אינה משנה: **מתני'** [ד]שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה: **גמ'** אמר רב יוסף לענין דינא תנן תנא [ה]אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר זריז דלא עבד איסורא ונשכר דקאכיל בשרא: **מתני'** [ה]שחט פרה ואח"כ שני בניה [ו]סופג שמונים שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג את הארבעים [ז]שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בת בתה ואחר כך שחט בתה סופג את הארבעים סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים: **גמ'** אמאי [1]אותו ואת בנו אמר רחמנא ולא בנו ואותו לא ס"ד דתניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו [ז]אותו ואת אמו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כיצד אחד השוחט את הפרה ואחד השוחט את אמה ואחד השוחט את בנה שנים האחרונים חייבין

האי

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית. אם מצא נאה הימנה אפילו על גב מערכתה אפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה כדאמרי' במס' פרה (פ"ג מ"ט) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו. ואי קשיא למה לי קבלת טומאה הא גופה מטמאה אדם ובגדים מפרשינן כה"ג בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בצק אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעין [י]בנבלה אלא בבצק: **אינה משנה.** לא נשנית במשנתינו: **ותרעה בעדר.** כשאר חולין. אלמא אינה נאסרת מחיים וכי שחטה מותרת: הכי גרסינן **אמר ריש לקיש א"ר ינאי עגלה ערופה אינה משנה: והא"ר ינאי.** בקדושין (א) ובכריתות בפרק בתרא (דף כה.): **גבול.** מאימתי נאסרת: **חבריא.** בני הישיבה: **צפורי מצורע.** ק"ל בקדושין באיש מקדש (דף נז:) דאסורין בהנאה: **משעת שחיטה.** ונאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב (ויקרא יד) ושלח את הצפור החיה וגו' ולא אמרה תורה שלח לתקלה [ח]: **משעת קיחה.** ושתיהן נאסרות עד שישלח: **גמר קיחה קיחה כו'.** מה עגלה ערופה שנאמר בה קיחה (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אסורה מחיים אף ולקח למטהר שתי צפרים חיות (ויקרא יד) אסורות מחיים ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר בירידתה לנחל איתן אבל אלו אין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה וכיון דנאסרות מחיים על כרחיך משעת לקיחה: **אלא.** הא מילתא דמתרץ אינה משנה לאו ריש לקיש אמרה אלא ר' יוחנן אמרה דלר"ש בן לקיש מיתסרא מחיים והא דתנן תצא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות [כה.] ומוקמינן לה כתנאי: **לענין דינא תנן.** הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט ומבירו אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כן לקח שאילו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוספתא (פ"ה ה"א) הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שעל מנת כן לקח: **דלא עבד איסורא.** שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור: **נשכר.** יש לו ריוח שאוכל היום בשר: **מתני' ואח"כ שחטה סופג את הארבעים.** דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת. ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב: **שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה.** יש כאן שני אותו ואת בנו: **שחטה ואת בת בתה.** אין כאן עדיין איסור ואח"כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: **סופג ארבעים.** דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: **שמונים.** וטעמא דסומכוס מפרש בגמ' [ע"ב]: **גמ' לא תשחטו.** לשון רבים משמע: **הרי כאן שנים.** הזהיר את שניהם בין אם שוחט האם ובין אם שוחט הבת ולא משכחת לה שנים עוברין אלא בשלש בהמות והא [ט]כילד בת ואם ובת דלאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד ומה לי תרי דכי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא על כרחך באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר לאשמועינן דאבנו ואותו נמי מחייב:

אבל

והתנן נמצא ההורג. וא"ת והיאך מדקדק מכאן דלא מיתסרא מחיים דילמא היינו טעמא דלדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה כי ההיא דתנן בפ' בתרא דכריתות (דף כג:) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט כו' וירעה עד שיסתאב אשם ודאי אינו כן אלא (ב) עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר כו' עגלה ערופה אינה כן ומפרש בגמ' טעמא דאשם תלוי משום דלבו נוקפו וגמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי כי אקדשיה אדעתא דחטא אקדיש ואגלאי מילתא למפרע דהקדש טעות הוה ודילמא היינו טעמא נמי דעגלה ערופה ולא משום דלא מיתסר מחיים ולעולם אם נשחטה אסורה וי"ל דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג וא"ת ואמאי לא משני דעד שלא תערף היינו עד שלא נראה לעריפה קודם ירידתה לנחל איתן כדמשני בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) וי"ל דסמיך אמאי דדייק התם (ג"ו שם) מסיפא דלא מיתסר מחיים דקתני סיפא משנערפה תקבר שמתחלה לא באה אלא על הספק כפרה ספקה והלכה לה:

עגלה ערופה אינה משנה. וא"ת ולמה דחק לומר אינה משנה לימא תנאי היא כדאמרינן בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) דתנאי פליגי בהכי וי"ל דכן היתה קבלה בידם הקשה ה"ר משה מכונדי"ש אמאי לא קאמר דשוחט דמתני' היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיטה כדאמרי' בריש פ' שני שעירי (יומא דף סד.) גבי שעיר המשתלח דמייתו לצוק היינו שחיטתו ומייב משום אותו ואת בנו ובפ' חטאת העוף (זבחים דף ע:) אמרינן *דעריפה מטהרת מידי נבלה ותירץ ר"ת דא"כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואיידי דסליק מבהמה תנא שחיטתו כשרה ולא קתני מליקתו: **אמר** רבי ינאי גבול שמעתי בה. רבי ינאי לטעמיה דאית ליה בפ"ב דקדושין (דף נז.) דכפרה כתיב בה כקדשים ולהכי מיתסרא מחיים כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים א] וערפו שם דדרשינן (כריתות דף ו.) מיניה שם תהא קבורתה איצטריך לאחר עריפה דלא נימא דשריא משום שנעשית מצותה: **לישני** כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה. תימה הא על כרחך מתני' דכריתות (דף כג:) מוכחא דלא מיתסר מחיים כדדייק התם [י](בפ"ב) מסיפא דקתני דכפרה ספקה והלכה לה: **גמר** קיחה קיחה. מסקנא לא קיימא הכי בפרק ב' דקדושין (דף נז.) אלא מסיק דר"ל כתנא דבי רבי ישמעאל דיליף הכי נאמר מכשיר ומכפר בפנים פי' מכשיר בפנים אשם מצורע מכפר שאר קרבנות ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ פירוש מכשיר צפורי מצורע מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח ובפרק בתרא דכריתות (דף כה.) מוקי לה נמי רב המנונא דאמר עגלה ערופה מיתסר מחיים כתנא דבי ר' ישמעאל ותימה היאך משמע ממילתיה דר' ישמעאל דמיתסר מחיים וי"ל דדייק משום דלא איצטריך למילף מכשיר ממכפר אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מזוה אשר [לא] תאכלו לרבות השחוטה כו':

סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים. ארישא נמי פליג כדפי' בקונטרס וכה"ג אמר בפ' קמא דיבמות (דף ט:) חלוק היה ר"ש אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע"ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואותו לא לקי אלא ארבעים כיון דנפקי תרוייהו מחד קרא דלא תשחטו:

הזורע

מסורת הש"ס

א) [שבועות יא: ב"ק עו: מנחות קג:], ב) סוטה מז. (כתובות לג) כריתות כה. ע"ש, ג) זבחים ע: כריתות כה. קדושין נז., ד) קדושין נז., ה) [תוספתא פ"ה ה"א], ו) כריתות טו., ז) עיין תוס' ב"ק שכתבו על רש"י לא דק דכתב נבלה ועיין רש"א [ועי' מ"ש על זה תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת ותוס' שבת לא. ד"ה אין], ח) [לקמן קמ.], ט) גמ' כילד בת ואם ובת בתה ועיין רש"א, י) [נ"ל כדף כה.].

◆

גליון הש"ס

מתני' סופג שמונים. עי' כריתות דף ט' ע"ב תוס' ד"ה וטה. קדושין דף נז ע"ב תוס' ד"ה הרי: תוס' ד"ה עגלה וכו' דעריפה מטהרת מידי נבלה. עיין מנחות דף קא ע"ב תוס' ד"ה ועגלה:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא"ר ינאי בקדושין. נ"ב פ"ב דף נז: (ב) תוס' ד"ה והתנן וכו' אינו כן אלא אם עד:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אמר וכו' כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים והא דכתיב וערפו שם וכו' כנ"ל:

◆

מוסף רש"י

ואמר ר"ש בן לקיש. אחו שעת הכושר הימה לה, אומר היה ר"ש פרה נפדית על גבי מערכתה. אפילו נשחטה על המערכה כמשפט, אם מצא אחרת יפה ממנה, והוא שעת הכושר שלה, ואעפ"פ דלא נפדית, אפילו הכי משוי לה אוכלא כולי ורואיה לפדות (ב"ק עו:) וסבירא ליה לר"ש העומד לפדות כפדוי דמי והויא ליה אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים (שבועות יא:). תצא ותרעה בעדר. כשאר חולין, והאי תנא לית ליה הא דאמרינן בכמה דוכתי עגלה ערופה נאסרת מחיים וירידתה לנחל איתן אוסרתה, ובמסכת כריתות (כה.) מוקמינן לה למילתא כפלוגתא דתנאי, בפרק בתרא (סוטה מז.). גבול שמעתי בה ושכחתי. מאימתי נאסרת (קדושין נז.). ונסבין חבריא. ונסבין התלמידין מדעתם לומר (זבחים ע:). ירידתה לנחל איתן. היא הגורמת לה שם עריפה ואוסרתה (קדושין שם). ובקידושין יליף לה דנאסרה מחיים (זבחים שם). משעת לקיחה. נאסרות שתיהן עד שישלח המשולחת ונימרת בשילוחה (קדושין שם). מעגלה ערופה. מה התם מיתכפרא מחיים בקדשים, אף כאן מחיים (שם).

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ח:
טז ב מיי' שם הלכה ו:
יז ג מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הל' ז:
יח ד מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יג סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ו:
יט ה ו מיי' שם הל' יב:
כ ז מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד: ויקרא כב כח

◆

שיטה מקובצת

א] ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא. נ"ב נ"א בס"י עגלה ערופה שחיטה ראויה היא דתנן וכו':

◆

רבינו גרשום

פרה נפדית על גבי מערכתה. כלומר אם אירע בה פיסול או במלאכה או בשום דבר: תצא. כלומר עם שאר בהמות של חולין: קשיא דר"ש בן לקיש אר"ש בן לקיש. כלומר הכא אמר ריש לקיש עגלה ערופה אינה משנה והכא אמר משעת קיחה ואסורה מאותה שעה השחוטה. א) שחיטה שאינה ראויה היא: אמר רב יוסף לענין דינא תנן. כלומר דין הוא שישחוט ראשון: [שחט] שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים. כלומר שאותן שני לאוין כולל בשחיטה אחת: ולא בנו ואותו. כלומר והיכא דשחט שני בניה ואח"כ שחטה אמאי סופג את הארבעי': שנים אחרונים חייבין. כלומר אחד משום בנו ואותו ואחד משום אותו ואת בנו:

א) נראה דחסר כאן איזה תיבות וצ"ל וא"כ שפיר אמר מתני' דהוי שחיטה שאינה וכו'.